

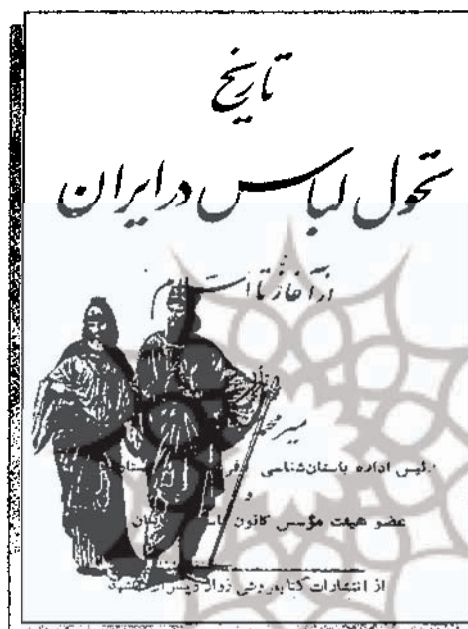
تعمول لباس در ایران

● مسعود کوثری

■ تاریخ تحول لباس در ایران از آغاز تا اسلام

■ نوشته میرمحمد مشیرپور

■ مشهد، انتشارات کتابفروشی زوار و پسران، ۱۳۴۵

شهرتگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

«تاریخ لباس بخشی از تاریخ تمدن است که در آن تحولات شکل و فرم لباس از قدیمی ترین ایام تا زمان حاضر مورد بررسی و مطالعه قرار می‌گیرد و علل به وجود آمدن و یا از بین رفتن فرم و شکل (مد) پوشاک را که در دوران‌های مختلف تاریخ متداول بوده است روشن می‌کند زیرا این تحولات با تحولات دیگر تاریخی و اجتماعی و معیشت مردم ارتباط مستقیم داشته است.» (ص ۵)

کتاب تاریخ تحول لباس در ایران شاید جزو نخستین کتاب‌هایی باشد که در مورد تاریخ لباس و تحول آن نگاشته شده است و از این رو در این حوزه جزء آثار پیشگام به حساب می‌آید. لباس و تحول آن می‌تواند از زوایای گوناگون موضوع مطالعه باشد. باستان‌شناسی، انسان‌شناسی فرهنگی و طراحی لباس که هر یک از زاویه‌ای خاص به لباس و پوشاک انسان و تغییر آن در گستره زمان و مکان می‌پردازند. اهمیت لباس و پوشاک چیست. انسان‌شناسان فرهنگی و جامعه‌شناسان به خوبی نشان داده‌اند که لباس حاوی نشانگان فرهنگی است و از این رو یکی از راه‌های شناخت فرهنگ یک جامعه شناخت لباس و پوشاک مردم آن است. تعداد قطعات پوشاک، اجزای هر قطعه، رنگ، طرح و نقش و نگارهای هر قطعه نشانگر نحوه انطباق با شرایط محیطی و آداب و سنن اجتماعی و حتی هنر و زیبایی‌شناسی یک قوم است. با توجه به این نکته، کتاب تاریخ تحول لباس در ایران می‌کوشد توجه علاقمندان را به چنین موضوعی جلب کند. مؤلف، کتاب را در هفت فصل و به شرح زیر تنظیم کرده است:

فواید مطالعه تاریخ لباس

از نظر نویسنده تحقیق در خصوص تاریخ لباس فوایدی چند دارد:

- ۱- الهام هنرمندان از طرح‌های پیشین برای آفرینش طرح‌های نوین
- ۲- استفاده نویسندگان آثار ادبی تاریخی (به ویژه رمان تاریخی) در توصیف شخصیت‌های داستان
- ۳- استفاده سینماگران و نمایشنامه نویسان در طراحی لباس و صحنه آرایی فیلم‌های سینما و

- ۱- فصل اول: کلیات
 - ۲- فصل دوم: لباس‌های اولیه در ایران
 - ۳- فصل سوم: دوره ماد
 - ۴- فصل چهارم: دوران هخامنشی
 - ۵- فصل پنجم: دوران اشکانی
 - ۶- فصل ششم: دوره ساسانی
 - ۷- فصل هفتم: تصاویر
 - ۸- فصل هشتم: فهرست‌ها
- نویسنده در فصل نخست کوشیده است تا خواننده را به صورت مقدماتی با اهمیت و فایده بررسی تاریخ تحول لباس و عوامل مؤثر در تحول آن آشنا سازد. وی تاریخ لباس را چنین تعریف می‌کند:

نمایشنامه‌ها

۴- استفاده طراحان مد، سازندگان عروسک‌ها و...

عوامل مؤثر بر تحول لباس

پاسخ گویی به این سؤال که به راستی چه عواملی در تحول لباس مؤثر هستند پای علمی چون باستان‌شناسی، انسان‌شناسی فرهنگی و جامعه‌شناسی را پیش می‌کشد. و به مدد این علوم است که می‌توان عوامل اجتماعی، فرهنگی و حتی جغرافیایی مؤثر بر تحول لباس و پوشاک جوامع را فهمید. به بیان دیگر، تحول لباس جوامع تا حدود زیادی نمایانگر تحول جوامع است و از این رو اهمیت این بخش از زندگی جوامع بیش از پیش آشکار می‌گردد. مؤلف می‌کوشد تا آنجا که ممکن است و در حد مقدورات و دانش خود البته به اختصار تمام به عوامل مؤثر بر تحول لباس اشاره کند. از نظر ایشان عوامل زیر از جمله مهمترین عوامل مؤثر هستند:

الف - آب و هوا

ب - کار و پیشه

ج - جنگ‌ها و تحولات آن

درست در توضیح این عوامل است که کتاب «تاریخ تحول لباس در ایران» رنگ و بویی مردم‌شناختی به خود می‌گیرد، اگرچه مؤلف خود چنین ادعایی ندارد و در باقی کتاب بیشتر به اجزا و طرح‌های لباس در هر دوره خاص (برای مثال هخامنشی، ساسانی) و تحول این اجزا و عناصر می‌پردازد.

در فصل‌های دوم تا ششم نیز به دوره‌های مختلف تاریخی ایران و لباس خاص هر دوره اشاره می‌کند. منابعی که به کمک آنها کوشیده است تا لباس خاص هر دوره را مشخص سازد شامل تمامی آثار باستانی به جا مانده از این دوره‌ها نظیر مجسمه‌ها، کتیبه‌ها، نقاشی‌ها، تکه‌های منسوجات باقیمانده، سکه‌ها، صنایع دستی است. همچنین در هر فصل کوشیده است تا به اختصار هرچه تمام‌تر عوامل مؤثر بر شکل‌گیری و تحول لباس در ایران را در هر دوره مشخص سازد که به عنوان کتابی مقدماتی می‌تواند برای خوانندگان جذاب باشد. اطلاعات ما امروزه به مراتب بیش از روزگاری است که این کتاب به نگارش درآمده است و کتاب‌های متعددی تاکنون ترجمه شده یا به نگارش درآمده‌اند که حاوی اطلاعات غنی‌تر و جامع‌تری هستند، با این حال این کتاب در روزگار خود نو و مفید بوده است. فراموش نکنیم که کتاب «تاریخ تحول لباس در ایران» در سی و اندی سال پیش نوشته شده و بدون شک در آن روزگار گامی مؤثر در توجه دادن خوانندگان علاقمند به این حوزه از مطالعات و تحقیقات باستان‌شناسی و انسان‌شناسی فرهنگی بوده است.

تعداد قطعات پوشاک، اجزای هر

قطعه، رنگ، طرح و نقش و نگارهای هر قطعه نشانگر نحوه

انطباق با شرایط

محیطی و آداب و سنن اجتماعی و حتی

هنر و زیبایی‌شناسی یک قوم است